

Deutsche Akademie der Dichtung nemzeti irányzatú irói képviselnek. Azt is a mai németországi irodalom sivárságát illusztráló tünetnek kell tekintenünk, hogy a mai Németország legtöbbet olvasott könyve *Hans Grimm: Volk ohne Raum* című regénye, amely még 1926-ban jelent meg. A regény tárgya a megélhetési tér hiányában gyarmatokba szorult német ember kálváriáját mutatja be. Különösen rokonszenves a könyvet hőse teszi, aki a marxizmus utvesztőiből kerül a német nemzeti eszme szolgálatába. Viszont jellemzőek Hans Grimm következő sorai: „Jól tudom, mennyit érek és mit jelent ez a könyv. Mégis az elismerések ellenére sem vagyok kibékülve munkám sorsával. Nem vagyok vele kibékülve, mert úgy látom ezt a könyvet pártkönyvvé tették. Pedig én nem annak szántam; nem ez volt az én rendeltetésem s nem erre hívott a kegyelem s végül nem is vállaltam volna a belétemetett fáradságot, sem elismerésért, sem pénzért, mert e könyv szenvedélyesen keresett célja a szintézis volt.” (Hans Grimm: *Der Schriftsteller, und die Zeit*, München, 1931.) Még ez a könyv sem konformis tehát a Harmadik Birodalom szellemiségével, mint ahogy Stefan George, Paul Ernst, Carossa, Emil Strauss s a többi komoly érték sem azonosítható vele, jóllehet a mai Harmadik Birodalom-beli esztétikai törekvések minden elképzelhetetlen szellemi erőszakot elkövetnek, hogy az előbbieket édestestvéri rokonságba hozzák a mai német szellemiséggel. Szeremley László

A ZELSZABADULT KÖLTÉSZET. Az *Inquisitions* című párizsi folyóiratban, mely az „emberi fenomenológiát kutató író-csoport” közlönye, *Jules-M. Monnerot* és *Tristan Tzara* egymásnak válaszoló igen meggondolkozató tanulmányait olvassuk a költészet kalandos, modern átváltozásairól, költői műfajból általános szellemi tevékenységgé.

Mi a költészet? — kérdi Monnerot. — A regénytől, az elbeszéléstől, az esszétől, stb. különböző műfaj? Ez a meghatározás semmitmondó. Mi tehát a költészet? Monnerot szerint mindaz a pótkielégülés, amit a szerelem, a gyűlölet, az önszerelem, az öngyűlölet, a halál helyett az ember az ember számára kieszel. Költészet minden hiánypótló és öncélú tevékenység, mellyel az ember az érzékenységet kifejezi, a hasznos cselekvésen kívül. Tehát: a tulajdonképpeni költészet, a zene, a festészet, a szobrászat, stb. A mai költészetről (itt a francia szürrealizmusra gondol) nem nagy a véleménye. A mai nagy költészet, szerinte, a misztikus (narcisztikus...) önelégültség és a gyógyászati dokumentum közt ingadozik. Ha önmagához következetes már nem is költészet. Ez a költői műfaj anynyira eltávolodott az értelemtől, hogy szinte arra ingerel: szegezzünk szembe e költői obszkurantizmussal valami „világosságból szőtt költészetet”. Igen, kérdéses, hogy a versköltészet jelent-e valamit a mai ember számára? A költészet szükséglete ott lakozik minden emberi lélekben. Ezt a szükségletet — amint a verseskönyvek csekély kelendőse bizonyítja — csak nagyon kevesen elégítik ki versolvasás révén. A filmben a költői szükséglet sokkal nagyobb kielégülést talál. A legbanálisabb filmkép is sokkal többet sugal a képzeletnek, mint a pusztán „téma”, amit kifejez. Az ember nem élhet költészet nélkül és senki sem él költészet nélkül. A divat és a reklám is a költői szükségletre szól. A detektívregények is annak köszönhetik hatalmas sikerüket, hogy a kegyetlen és kíváncsi ösztönök éhségét némileg csillapítják, sőt a társadalmi rend elleni gyűlölet és bosszú többé-kevésbé tudatos vágyát is táplálják. A költői éhség ott lakozik a népben. Ha mennyiségi és szerepi szempontból tekintjük a dolgot: a költészet faképnél hagyta a költőt, elszabadult és új műfajokba költözött. A versesköltészet gyöngesége korunk nagy

forrongásaiban — szembetűnő. A beavatottak egyre szűkebb körein kívül a vers már nem is közömbösséggel, hanem meghökkenéssel találkozik. Azonban a költészet nem halt meg, csak a költő beteg. A vallások, amelyek az ember pótkielégülési formáit megszervezték, rendszereztek és rangfokozatokba osztották, sokat elvesztettek varázsukból, ragyogásukból s hívők közül. Igen figyelemreméltó, hogy a film, amely korunk egyetlen nagy kollektív költői alkotóténye, a tudományból született, mint ahogy a színház a vallásból, és páratlan eszközeivel ép' azokhoz a sajátosan emberi témákhoz fordul (erotika, agresszió), amelyek a vallással hadilábon állnak. — Bizonyos — fejezi be Monnerot, — hogy a tömegek mai nagy érzelmi éhségét a költő hivatott kielégíteni. De képes lesz-e rá, mint költemények írója, mint tegnapi típusú író? Ebben kételkedem. De a költői alkotás lehetőségei, akárcsak az élet lehetőségei — határtalanok.

Tristan Tzara a vázolt gondolatmenetbe kapcsolódva igen szabatos fogalmazásokkal járul hozzá a kérdés tisztázásához. A költő, szerinte, nem az, aki versben ír, hanem a társadalomban határozott szerepet játszó lény, aki rendszerint versben fejezi ki magát, de nem szükségszerűen. Sőt, az az ember, aki hivatásosan versben fejezi ki magát, nem szükségszerűen költő. Egyébként az utóbbit versfaragónak nevezik. A költészet szót a romantizmus óta alkalmazzuk másra is mint verses műre. A „költői” szó ugyanugy jelentheti valaminek a minőségét, mint a szerepét. Így pl. léteznek tárgyak, lények, akikről azt mondhatjuk, hogy költőiek, de költészetet találhatunk egy regényben, egy szindarabban, vagy egy képben. Ez a költészet, amely bizonyos fokig független a kifejezéstől, Tzara meghatározása szerint, „költészet, mint szellemi tevékenység”, szemben a „költészettel, mint kifejezési eszközzel.” A romantizmus óta a „költészet, mint szellemi tevékenység” gyarapodik a „költészet, mint kifejezési eszköz” rovására. Sőt, a költemény szempontjából nézve is, a költészet észrevehetően szellemi tevékenységgé fejlődik s csak a nyelv, a forma köti meg bizonyos fokig. (K. S.)

HARCOK MÁCHA KÖRÜL. Karel Hynek Mácha hivatalos ünneplése javában folyik. Részt vesz benne még a reakció is. Máchát nagy nemzeti költőnek nyilvánítják, nihilizmusáról, költészetének abszolút egyéni voltáról beszélnek és mindezt oly célzattal, hogy eltakarják művének progresszív jelentőségét. A költőt valamikor kozmopolitizmusáért, mint idegenít és a nemzet ellenségét korholták, most évfordulóját a cseh és német nép szembeállítására használják fel. Ám a cseh regressziónak a legkevesebb joga Van Mácha kisajátításához. Mácha és műve a szabadság és haladás ügye s ez még ma sincs kiharcolva. Nagyjából ezeket a sorokat olvashattuk pár héttel ezelőtt a haladó cseh értelmiség lapjában, a Tvorbában. (XI. 20.) Nem fölöslegesen történt a tiltakozás Mácha és nagyszerű irodalmi hagyatéka, a *Máj* kisajátítása ellen. Általános jelenség az ilyen eltulajdonítási kísérlet, melyre nálunk, sőt Európa ma is nemzeteinél is elég példa akad. Kis kulturális glóbuszunkon legutóbb Ady körül folyt a harc. A regresszió emberei mindenáron fehérre akarták mosni a nagy költőt, aki pedig számtalanszor kinyilvánította a felfelémenő osztályokkal való sorsközösségét és testvériségét. Regresszív cseh kritikusok és irodalmárok pár évvel ezelőtt Jiri Wolkerből akartak „nemzeti költőt” csinálni Eklekticizáló és kisajátító irányzatú munkájuk folytán már sikerült meghamisítani Wolker ővréjének igazi lényegét s letompítani verseinek életét. Ám a cseh haladó gondolat őrei nem engedték el-sikkasztani Wolker lírájának tulajdonképpeni jelentőségét. Melléje álltak